

Regional Economics

PRIKAZ KNJIGE

Roberta Capello,
London i New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2007,
322 str.

Regionalna ekonomika je relativno mlada ekonombska disciplina kojoj je cilj objasniti ekonomsku logiku izbora lokacija u prostoru (ekonomskih subjekata i kućanstava), ustroja velikih teritorijalnih sustava (prvenstveno gradova) te odgovoriti na pitanje zašto su neka područja razvijenija od drugih. Početke regionalne ekonomike nalazimo krajem 40-ih godina prošlog stoljeća, a presudni utjecaj na njenu pojavu imao je Walter Isard svojim klasikom *Location and Space Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure*, koji je promicao «objektivnu i znanstvenu» analizu naselja, industrijskih lokacija i urbanog razvoja, pritom nastojeći privući znanstvenike iz različitih disciplina¹. U ranoj fazi razvoja regionalne ekonomike značajnu su ulogu imali i geografi. Na bitne razlike između regionalne ekonomike i geografije ukazuju Friedmann i Alonso (1964; 1975)². Obje discipline proučavaju prostor - varijablu koja utječe na ponašanje - međutim, koriste različite metode i alate. Tako je izričaj regionalne ekonomike, za razliku od geografije, analitičan i apstraktan te uključuje razvijene oblike kvantitativne analize.

¹ Godine 1954. osnovan je Regional Science Association, kada je prvi put uska grupa znanstvenika održala svoj godišnji sastanak odvojen od American Economic Association.

² Friedmann i Alonso često koriste termin «regionalna znanost». Sam naziv smatraju prilično nespretnim, iako pozitivnom smatraju činjenicu što u «regionalnoj znanosti» utočište nalaze znanstvenici i istraživači iz mnogih područja. Vidjeti u Plane et al. (2007).

Knjiga *Regional Economics* Roberte Capello prvi je put objavljena na talijanskom jeziku 2006. godine³, točno pedeset godina nakon Isardovog klasika i uspješna je sinteza napretka teorije prostorne ekonomike od von Thünena⁴ do «nove ekomske geografije», s posebnim naglaskom na ulogu prostora u ekonomskom razvoju.

Knjiga je inovativna jer napušta razlikovanje između teorija konvergencije i divergencije te uključuje neke nove elemente oko kojih organizira teme regionalne ekonomike. Prvo, to je poimanje prostora koje omogućava grupiranje teorija prema njihovom pristupu (mikro ili makro). Drugo, to je uloga koju prostor ima u razvojnem procesu (pasivna ili aktivna). Treće je sam fokus istraživanja (rast ili razvoj), dok su četvrto načela koja određuju razvoj i rast (alokativna učinkovitost, prostorna blizina/udaljenost i sl.). Unatoč svojoj inovativnosti, knjiga je pisana jednostavno i polazi od najjednostavnijih pitanja regionalne ekonomike: *gdje je što, zašto, i koje su posljedice takvog razmještaja u prostoru*.

Knjiga se sastoji od predgovora kojeg je napisao Masahisa Fujita, četiri dijela i pogovora Petera Nijkampa⁵. Svaki dio propituje različite teorije značajne za regionalnu ekonomiku. Dijelovi su podijeljeni prema načinu poimanja (kategorijama) prostora – fizički (metrički) prostor kao u teorijama lokacije; jedinstveno-apstraktni kao u teorijama rasta 50-ih i 60-ih; diversificirano-relacijski kao što je bilo dominantno u istraživanjima u 70-im i 80-im i diversificirano-stilizirani poput prostora u modelima «nove ekomske geografije» i endogenog rasta. Na osnovu različitih definicija rasta i razvoja, knjiga je podijeljena u 11 poglavlja.

Prvi dio, *Location theory: physical-metric space*, razmatra tradicionalnu lokacijsku teoriju pomoći «fizičkog prostora» definiranog u terminima udaljenosti i transportnih troškova. Pitanja aglomeracije, dostupnosti i

³ Izdavač je Il Mulino iz Bologne.

⁴ von Thünen je 1826. godine razvio prvi lokacijski model korištenja poljoprivrednog zemljišta iz kojeg su se kasnije razvile brojne teorije razmještaja ekonomskih aktivnosti u prostoru. Klasični von Thünenov model objašnjava prostorni razmještaj različitih vrsta poljoprivredne proizvodnje oko srednjovjekovnog grada, a uvodi i pojam lokacijske rente.

⁵ Masahisa Fujitu i Petera Nijkampa istraživači s područja regionalne i prostorne ekonomike prepoznaju kao najutjecajnije suvremene autore i istraživače.

hijerarhije razmatraju se u odnosu prema dobro poznatim modelima poput Hotellingovog (za međuvisnosti u izborima lokacije), von Thünenovog (lokacija poljoprivrednih aktivnosti), Alonsovog (lokacija tvrtki unutar grada), Christallerovog (geografski pristup hijerarhiji urbanih sustava) i Löschovog (ekonomski pristup hijerarhiji urbanih sustava). Pored tradicionalnih modela, razmatraju se i modeli opće ravnoteže i modeli koji opisuju mreže.

Drugi dio knjige, *Theories of regional growth: uniform-abstract space*, bavi se teorijama regionalnog rasta koristeći koncept jedinstvenog i apstraktnog prostora. Taj je prostor «diskretan» i omogućava da se geografski prostor dijeli u regije kao «područja ograničene fizičko-geografske veličine» za koja se smatra da su interno jedinstvene, pa ih se, stoga, može sažeti u «vektor agregatnih karakteristika društveno-ekonomsko-demografske prirode». Takav je koncept prihvatile neoklasična teorija rasta i teorija međuregionalne trgovine kao pomoć u rješavanju pitanja poput stupnjeva razvoja i disparitetata, industrijske strukture i regionalnog rasta, međuregionalnih odnosa, mobilnosti faktora, odnosa apsolutnih i komparativnih prednosti u regionalnom rastu i sl.

U trećem dijelu, *Theories of local development: diversified-relational space*, razmatraju se različiti elementi lokalnih teorija razvoja poput odrednica teritorijalne konkurentnosti sa stajališta egzogenih i endogenih čimbenika. Naglašavajući koncentraciju koja stvara lokacijske prednosti, a koje zauzvrat privlače nove tvrtke koje potiču prednosti aglomeracije, autorica umješno otkriva prostornu prirodu razvojnih mehanizama. U tom smislu, teorije diversificirano-relacijskog prostora tvore jezgru regionalne ekonomike. Povezivanje teorije lokacije i teorije razvoja omogućava analizu regionalnog razvoja kao pokretačkog, što se suprotstavlja konkurentnom razvoju u smislu u kojem ga sagledavaju određene teorije jedinstvenog i apstraktnog prostora, gdje je regionalni razvoj samo jednostavna regionalna alokacija agregatnog nacionalnog razvoja.

Posljednji, četvrti dio knjige, *Theories of regional growth: diversified-stylized space*, razmatra diversificirano-stilizirane prostorne teorije rasta.

To su najsuvremenije teorije, koje uključuju rastuće prinose u modelima makroekonomskog rasta. Prvi su to pokušaji objašnjavanja lokalnog razvoja kombiniranjem potpuno ekonomskih procesa s prostornim i lokacijskim značajkama. Te se teorije odnose na «novu ekonomsku geografiju» i modele endogenog rasta, temeljeći se na pretpostavci da se proizvodne aktivnosti koncentriraju oko određenih «polova» razvoja, stvarajući nejednakosti u razinama i stopama rasta dohotka unutar iste regije.

Kako bi knjiga bila što pristupačnija, prvenstveno studentima, svako od jedanaest poglavlja strukturirano je prema četiri «kategorije» prostora iznoseći brojne primjere iz cijelog svijeta, povezujući teorijske pristupe i modele, kao i pitanja za provjeru znanja s dalnjim preporukama za čitanje. Knjiga Roberte Capello privlačna je studentima, jer na jednom mjestu mogu pronaći iscrpnu analizu tema koje inače nalaze u udžbenicima različitih ekonomskih disciplina - urbane ekonomike, agrarne ekonomike, teorije rasta, pa i ekonomike vanjske trgovine. Istovremeno, knjiga je zanimljiva i predavačima, koji će u njoj naći mnoge metodološke inovacije, ali i istraživačima pred koje postavlja nova i izazovna pitanja. Tako se kao jedna od najizazovnijih disciplina suvremene ekonomike pojavila disciplina «nove ekonomiske geografije», koja se oslanja na nove teorijske postavke koje se temelje na nesavršenoj konkurenciji i nelinearnim dinamičkim sustavima. Međutim, još uvijek je neriješen izazov povezivanja «nove ekonomiske geografije» s teorijom endogenog rasta. To se dijelom može objasniti činjenicom da se interes ekonomista i matične struke za prostornu dimenziju ekonomске aktivnosti iscrpio u teoriji vanjske trgovine s odgovarajućom teorijskom nadogradnjom. Krugman (1991) je to povezao s nedostatkom jedinstvenog okvira koji bi obuhvatio i rastuće prinose i nesavršenu konkurenčiju, dva osnovna elementa koji određuju ekonomsko okruženje.

Unatoč intenzivnom zamahu regionalne ekonomike, može se reći da i dalje ostaje blizu rubnih područja ekonomске znanosti. Kritike upućene regionalnoj ekonomici uglavnom propitkuju značaj teorije i njenih implikacija na vođenje regionalne politike.

S globalizacijom, čija je posljedica promijenjeni odnos između lokalnih i transnacionalnih prostornih jedinica, sve više raste interes za proučavanje regija, regionalne politike i regionalnog planiranja. Prema Friedmannu i Alonso (1964), uvidi regionalne znanosti su korisni u formuliranju regionalne politike i regionalnog planiranja usredotočenog na normativno uređivanje aktivnosti u prostoru, pa su, stoga, svakako korisni i nositeljima regionalne politike u nacionalnim, ali i širim prostornim okvirima.

Literatura

Friedmann, John i William Alonso, ur., 1964, *Regional Planning and Development: A Reader*, Cambridge, MA: MIT Press.

Friedmann, John i William Alonso, ur., 1975, *Regional Policy: Readings in Theory and Applications*, Cambridge, MA: MIT Press.

Isard, Walter, 1956, *Location and Space Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure*, Boston, MA: Tecnology Press of MIT.

Krugman, Paul, 1991, *Geography and Trade*, Cambridge, MA: MIT Press.

Plane, David A., Lawrence D. Mann, Kenneth Button i Peter Nijkamp, 2007, "Regional Planning: Scoping the Scene" u David A. Plane, Lawrence D. Mann, Kenneth Button i Peter Nijkamp, ured., *Regional Planning*, Cheltenham i Northampton, MA: Edward Elgar.

von Thünen, Johann Heinrich, 1826, *The Isolated State*, Hamburg: Perthes (englesko izdanje, Oxford: Pergamon, 1966).

Željka Kordej-De Villa
Ekonomski institut, Zagreb